

Frans Kafka

(Hekayə)

Son onilliklərdə aclıq ustalarına marağ çox azalıb. Əvvəllər öz fəaliyyət əsasında bu cür tamaşalar hazırlamağa dəyər, ancaq bu gün belə şeylər mümkün deyil. Onda başqa zaman idi, bütün şəhər aclıq ustaları ilə məşğul idi, onlarla maraqlananların sayı günbəgün artırdı. Hər kəs istəyirdi ki, aclıq edən adamı ən azı gündə bir dəfə görsün. Sonralar elələri də olurdu ki, abunə yazılır, günlərdə dəmir qəfəsin önündə otururdular. Gecələr də ona baxmağa gələn çox olurdu və tamaşanı daha da baxımlı etmək üçün məşəllər yandırılırdı.

Hava yaxşı olanda qəfəsi bayıra çıxarırdılar və çox vaxt da onu uşaqlara nümayiş etdirirdilər. Bu tamaşa böyük üçün əyləncə idi və əksəriyyət də dəb xatirinə gəlirdi. Uşaqlar isə ağızlarını ayıraraq heyranlıqla qara trikodakı rəngi qaçmış, qabırğaları çıxmış kişiye baxır, hətta bir az qorxduqları üçün də bir-birinin əlindən yapışırdılar.

O, kreslodan da imtina edərək qəfəyə tökülmüş quru samanın üstündə oturur, nəzakətlə başını tərpedə-tərpedə, yorğun təbəssümlə suallara cavab verir, qollarını yuxarı qaldırır, necə arıq olduğunu nümayiş etdirir, sonra yenə də öz dünyasına çəkilir, heç kəsə məhəl qoymur, qəfədəki yeganə eşyaya, eləcə də onun üçün çox vacib olan saata da fikir vermir, yarıyumulu gözlərini uzaqlara zilləyir, hər dəndə balaca stəkanda qoyulmuş su ilə dodaqlarını yaşlayır.

Tez-tez dəyişən tamaşaçılarıdan başqa, elə onların özlərinin seçdikləri üç nəfər daimi nəzarətçi, – qəribədir ki, adətən, qəsablarda olurdu, – gecə-gündüz aclıq ustasının yanında dayanıb baxırdı ki, birdən gizlincə nəse yeyər. Əslində, bunu forma xatirinə, camaatı arxayınlaşdırmaq üçün edirdilər, çünki təşkilatçıların özləri də yaxşı bildirdilər ki, aclıq edən heç vaxt, heç zaman, hətta məcbur da eləsələr, nəse yemez, sənətinə hörməti buna yol verməz.

Məlum məsələ idi ki, hər nəzarətçi bunu başa düşmürdü və bəzən elələri də tapılırdı ki, gecə növbəsinə başdansa yanaşırdılar, qəsdlə uzaq bir küncə çəkilib kart oynayırdılar ki, aclıq ustası ağızına nəse bir şey atsın. Fikirlişirdilər ki, haradasa nəse gizlətməmiş olar. Aclıq ustası üçün bu cür nəzarətçilərdən pisi yox idi, belə olduqda kefi pozulur, aclığa dözməyi daha da çətinləşirdi.

Bəzən bacardığı qədər zəifliyinə güc gəlib mahnı oxumağa başlayır və bununla da camaata göstərmək istəyirdi ki, ?bəz yere ondan şübhələnirlər, ədalətsizlik edirlər. Ancaq bunun da köməyi olmurdu, ona heyran qalırdılar ki,

çox çevikdir, mahnı oxuya-oxuya nəse yeyir. Onun üçün qəfəyə lap yaxın oturan nəzarətçilər daha yaxşı idi. Onlar zəif gecə işi ilə kifayətlənməyib, qəfəsin içini inzibatçının verdiyi elektrik cib lampaları ilə işıqlandırirdilər. Gur işıq ona mane olmurdu, çünki onsuz da yata bilmirdi, istəyəndə zəif işıqda da, gur işıqda da, zal dolu olanda da, səs-küydə də, hər an, hər saat, uzaqbaşı bir az mürgü döyürdü.

Aclıq ustası belə nəzarətçilərlə bütün gecəni yuxusuz keçirməyə hazır idi. Onlarla zarafatlaşardı, gəzərgi həyatından maraqlı əhvalatlar danışardı, söhbətlərinə qulaq asardı, nəzarət-

heç gizlətmirdi də. Ancaq ona inanmır, ən yaxşı halda bunu təvazökarlıq hesab edirdilər, çox vaxt da özünə reklam adlandırdılar.

Bəziləri də deyirdi ki, fırladaqçdır, ac qalmağın yolunu bilir və utanıb-qızarmadan da bunu dolayısı ilə boynuna alır. Hamısına dözməli olurdu, çünki illər uzunu bunlara öyrəşmişdi, ancaq özündən narazılığı həmişə içini didib-dağıdırdı. Bununla belə, aclıq vaxtı başa çatandan sonra – gerek ona bu baredə şəhadətnamə veriləydi – heç vaxt öz xoşuna qəfəsi tərk etməmişdi.

İnzibatçı aclıq üçün qırx gün təyin eləmişdi və bu qırx gündən sonra onu ac qalmağa qoymurdu. Dünyanın bütün şəhərlərində belə idi və bunun da öz səbəbi vardı. Təcrübə göstərirdi ki, gün-

dər səbirsiz idi?! Əgər özü bundan sonra da aclığa dözməyi bacarırdısa, kütlə niyə döze bilmirdi? Bundan əlavə, yorulmuşdu, samanın üstündə rahatca oturmuşdu, indi gerek dikəlib ayağa dura, yeməklər? tərəf gedəydi...

Yeməyin özü bir yana, xörəkləri təsəvvürünə gətirəndə belə ürəyi bulanırdı, ancaq qadınlara hörmət əlaməti kimi qusmağın güclə saxlayırdı. Və o, altdan-yuxarı üzdən mehriban görünən, əslində isə qəddar olan qadınlara baxıb, nazılmış boynuna ağırlıq edən balaca başını bulayırdı. Sonra da hər şey təkrar olunurdu: inzibatçı gəlir, dinməz?, – onsuz da musiqi danışmağa imkan vermirdi, – əllərini onun başı üzərində göyə qaldırır, sanki Tanrıya deyirdi ki, yaratdığına – samanın üstündə oturan məxlu-

fat eləyə-el?y? sulu xörəkdən az-az yarıyuxulu, huşu özündə olmayan aclıq ustasının ağızına töküldü. Axırda da tamaşaçıların ünvanına xoş sözlər söyləyir və bunu elə edirdi ki, guya hamısını aclıq ustası ona pıçıldayırdı. Orkestrin çaldığı tuş tamaşanı tamamlayır, camaat dağılışırdı və heç kəsə də bundan narazı qalmağa haqqı olmurdu. Bəli, onun özündən başqa hamı razı gedirdi.

O, müəyyən fasilələrlə uzun illər beləcə yaşadı. Zahirən şənşöhət, hörmət-izzət... Ancaq kefi heç vaxt açılmırdı və getdikcə də daha çox kədərlənirdi ki, heç kəs onu başa düşmür, bu kədərinə ciddi qəbul etmir. Bəs ona necə təsəlli vermək, başqa nə arzulamaq olardı?

Əgər nə vaxtsa ona yazığı gələn mərhəmətli bir adam ortaya çıxıb desəydi ki, onun belə kədərli olması, bəlkə də, ac qalmağındandır və özü də bunu aclığın sona çatdığı günlərdə dilinə gətirsəydi, aclıq ustası özündən çıxar, vəhşi kimi bədənini qəfəsin dəmir barmaqlıqlarına çırpar, hamını qorxudardı. Ancaq belə anlarda inzibatçı məmnuniyyətlə yaxşı bir cəza növündən istifadə edirdi: o, aclıq ustasının əvəzinə tamaşaçıları üzr istəyir və deyirdi ki, onun bu hərəkəti çox ac qalmağındandır, tox adamlar gərək buna əsəbiləşməsin, onu bağışlasın.

Sonra da aclıq ustasının dediklərinə münasibət bildirərək əlavə edirdi ki, o, indikindən də çox ac qala bilər. Xoş niyyətini, fədakarlığını tərifləyir, axırda da onun sözlərində bütün bunların öz əksini tapdığını qeyd edirdi. Eyni zamanda da aclıq ustasının artıq tamaşaçılara satılan fotoşəklini göstərirdi və beləliklə də, öz dediklərini təkzib etmiş olurdu, çünki aclığının qırxıncı günündə çəkilmiş bu şəkildə o, çarpayıda heydən düşmüş, sustalmış vəziyyətdə uzanmışdı.

Həqiqətin bu cür təhrif olunması aclıq ustasına yaxşı tanış olsa da, hər dəfə onu özündən çıxarırdı. Aclığın vaxtından əvvəl dayandırılmasının nəticəsi burada səbəb kimi təqdim olunurdu. Bu cür axmaqlığa, belə səfeh düşüncə tərzinə qarşı mübarizə aparmaq mümkün deyildi. Hər dəfə də demir barmaqlıqlardan yapışaraq inzibatçının dediklərinə həvəslə, ümidlə qulaq asır, ancaq şəkil ortaya çıxan kimi əllərini barmaqlıqlardan çəkir, köksünü ötürərək samanın üstünə yığılırdı. Sakitləşən tamaşaçılar təzədən qəfəyə yaxınlaşıb ona baxırdılar.

Belə səhnelərin şahidləri sonralar bu baredə düşünəndə mat qalırdılar. Çünki əvvəlcə haqqında danışdığımız dönüklük artıq başlamışdı. Özü də, demək olar ki, qəfiləndən. Yəqin ki, bunun kökləri dərinə idi, ancaq heç kəs o dərinliklərə vamağa həvəs göstərmirdi. Ona görə də günlərin birində əyləncə axtaran tamaşaçılar bu ərköyün aclıq ustasını tək qoydular, başqa əyləncə yerinə axışdılar. İnzibatçı bir dəfə də onu yanına salıb Avropanın yansını gözdə ki, bəlkə, insanlardakı o köhnə marağı haradasa oyada bildi. Ancaq heç nə alınmadı. Elə bil hər yerdə gizlincə sözləşmişdilər ki, aclıq ustasına baxmağa getməsinlər.

(ardı gələn sayımızda)

Tərcümə etdi:
Vilayət Hacıyev

Aclıq ustası

çilərin yatmaması üçün hər şeyi edərdi ki, qəfədə yeməyin olmadığını, onun doğrudan da ac qaldığını görsünlər. Halbuki onların heç biri bunu bacarmazdı. Aclıq ustası səhər açılan kimi onun hesabına nəzarətçilərə bol səhər yeməyi gətiriləndə özünü daha da xoşbəxt hiss edirdi. Bütün gecəni güclə oyaq qalmış bu sağlam kişilər iştahayla özlərini yeməyin üstünə salırdılar.

Ancaq elə adamlar da tapılırdı ki, nəzarətçilərin bu müftə yeməyinə başqa cür baxır, onu təsir vasitəsi hesab edirdi. Onlardan soruşanda ki özləri səhər yeməyi olmadan, işin xatirinə gecə növbəsini çəkə bilirlərmi, onda aradan çıxırdılar, ancaq şübhələrdən də əl çəkmirdilər. Əslində, bu qədər ac qalmağın özü də bir az şübhəli görünür və buna görə də belə söz-söhbət yaranırdı. Axı heç kəs gecə-gündüz, ara vermədən aclıq ustasının yanında oturub ona nəzarət edə bilməzdi və deməli, heç kəs də öz gördüklərinə əsasən təsdiq edə bilməzdi ki, o, həqiqətən də, qaydaları pozmadan ac qalıb. Bunu yalnız aclıq ustasının özü deyə bilərdi. Aclığından razı qalan tamaşaçı özü idi.

Bununla belə, başqa bir səbəbdən heç vaxt razı qalmırdı. Bəlkə də, aclığa, eləcə də, təəsüflər olsun ki, onun görkəminə döze bilmədikləri üçün tamaşaya gəlməyənlərə görə belə çox arıqlamışdı ki, özündən narazı idi. Təşkilatçılar yox, məhz onun özü bildirdi ki, ac qalmaq çox asan məsələdir. Dünyada bundan asan heç nə yoxdur. Bunu

dən-günə gücləndirilən reklamlarla şəhər əhlinin diqqətini yalnız qırx gün ərzində cəlb etmək olur, sonra tamaşaçıların sayı nəzərəcarpacaq dərəcədə azalır.

Əlbəttə, bu məsələdə şəhərlə kəndin bir az fərqi vardı, ancaq, bir qayda olaraq, müddət qırx gün təyin olunurdu. Beləliklə, qırx gündən sonra güllərdən çəlləng hörülmüş qəfəs açılırdı, vəcdə gəlmiş tamaşaçılar amfi-teatrdə yerlərini tuturdular, hərbi orkestr çalmağa başlayırdı, iki həkim qəfəyə daxil olub onun vəziyyətini yoxlayırdı, nəticələr səsgücləndirici ilə zala elan olunurdu və axırda da bu iş üçün seçildiklərinə görə özlərini xoşbəxt hiss edən iki gənc qadın gəlib onu bir-iki pilləkən aşağı düşürdərək üstünə yüngül yeməklər düzülmüş balaca stolun yanına gətirmək istəyirdi. Ancaq elə həmin anda aclıq ustası etirazını bildirirdi. Düzdür, könüllü şəkildə sümüyü çıxmış əllərini qadınların ona tərəf uzanmış əllərinin üstünə qoyurdu, ancaq ayağa durmaq istəmirdi.

Axı niyə qırx gündən sonra aclığı dayandırmalı idi? Axı o hələ çox, lap çox döze bilərdi. Niyə məhz indi, aclığın zirvə nöqtəsinə çatanda, daha doğrusu, hələ tam çatmamış onu dayandırmalı idi?! Nə üçün onun şöhrətini əlindən alır, aclığı davam etdirərək bütün dövrlərin ən yaxşı aclıq ustası olmağına mane olurdular? Bəlkə də, belə ən yaxşısı idi, ancaq niyə imkan vermirdilər ki, nəyə qadir olduğunu özünə sübut etsin?! Axı onun ac qalmaq qabiliyyəti sərhəd tanımırdı... Niyə ona heyran qalan kütlə bu qə-

qa, bu bin?va səhiddə baxsın. Əslində, aclıq ustası, doğrudan da, şəhid idi, ancaq tamamilə başqa mənada...

Sonra aclıq ustasının nazılmış ortasından yapışıb son dərəcə ehtiyatla qaldırır və bununla sanki demək istəyirdi: elə kövrəkdir ki, yerə düşsə, sınar.

Ancaq onu gizlicə bir az yelətdiyi üçün aclıq ustasının başı bir tərəfə, ayaqları o biri tərəfə gedirdi və elə bu vəziyyətdə də onu meyit rəngi almış qızlara verirdi. Bundan sonra aclıq ustası heç nə hiss eləmirdi. Başı sinəsinə əyilir, sanki diyirlənib haradasa necə gəldi dayanırdı. Bədəni elə bil, yoxa çıxır, ayaqları dizdən qatlanıb yerlə sürünür, sanki göyde imişlər kimi dayağ axtarırdı. Bədəninin bütün ağırlığı, – əslində, heç ağırlıq da qalmamışdı, – qadınlardan birinin üzərinə düşürdü.

O da yazıq-yazıq, nəfəsi tən-giyə-təngiyə, – bu şərəfli vəzifəni belə təsəvvür eləməmişdi, – imkan daxilində boynunu lap geri çəkirdi ki, ən azı aclıq ustasının sifəti ona toxunmasın, ancaq alınmırdı, çünki bəxti gətirən rəfiqəsi ona kömək etmək əvəzinə, yalnız titrəyə-titrəyə kişinin quru sümükdən başqa heç nə olmayan qolundan tutub irəliləməklə kifayətləndiyi üçün zaldan qopan şən gülüşlərin sədalari altında ağlamağa başlayırdı və yerini əvvəlcədən hazırlanmış xidmətçiyə təhvil verirdi.

Sonra yemək mərasimi başlayırdı: inzibatçı tamaşaçıların diqqətini yayındırmaq üçün zara-

Səhifəni hazırladı: Emil Rasimoğlu